

Az ember nem kitüntetett létező, hanem „szintén vadállatok vagyunk, csak néha teljesen elfelejtjük, hogy onnan jöttünk mi is, az állatvilágból”. Az emberi világ legfeljebb leképezése a kozmosznak: „ezek a házak egy csillagkép csillagai. A falvak meg a Tejúton a tej”. Az ábrázolt világban az ember talán annyit tehet, hogy nem avatkozik bele a természet dolgaiba, nem lép fel annak erejével szemben. Például a folyót a Jóisten teremtette, de a hidat a *dimoni* építette, halljuk. A gonosz itt nem erkölcsi kategória, hanem a természetnek való ellenszegülés, annak megzabolázására tett kísérlet. Én ezzel nem tudok mit kezdeni.

GyA: A regény utolsó szakasza a kiengesztelődés révén ugyan kimondhatóvá teszi a korábban kimondhatatlannak tűnő fájdalmat, így lekerekíti a sokáig szinte másodlagosnak tűnő családtörténetet, de addig is keményen megdolgoztatja azt az olvasót, aki a posztmodern hagyományt feledve egy-egyben akarja látni a regény fejezeteit.

Codău Annamária – Demény Péter

ÖNKÉNYES DÉMONOK

KONTRA FERENC: *LEPKÉFOGÓ (ÉS EGYÉB CSAPDÁK)*.
MAGYAR NAPLÓ – ÍROTT SZÓ ALAPÍTVÁNY, BP., 2020.

DP: Azt mondanám, kimozdított hétköznapi történetek.

CA: Alapjában véve egyetértek, hétköznapi történetek, amennyiben általában valamilyen családi szituáció vagy baráti viszony borul fel. De mint ha már jóval a novellák megkezdődése előtt történt volna a kimozdítás, eleve olyan baljóslatú hangulattal (vagy annak a hangulatnak a szándékával) indulnának a szövegek. Mi már a fejét felütött gonosz kibontakozását követjük az olvasáskor, nem annak a magyarázatát, hogy miért történik, ami történik, legfeljebb retrospektíve tekintenek vissza az előzményekre a szereplők.

DP: Úgy érted, semmi sem *most* történik, és ez nem hordoz elég feszültséget?

CA: A mostban is történik valami, de valahol eleve eldöntött, hogy hogyan fog történni. A feszültséget abban érzem, hogy ez a „hogyan” számkra nem egyből világos, és nem is biztos, hogy kiderülnek az okok. Bár megteremtnek a szövegek valamilyen lélektani keretet, a szereplők indítékai mégis inkább erőltetettnek hatnak, gondolom, épp azért, hogy fenn is legyen tartva a misztérium, de fel is táruljon valami a működéséből. Csak valahogy felemás az eredmény.

DP: Azt hiszem, nagyon meg kell érteni a szereplőket. Ezt nem kioktatóan mondom, hanem, hogyha, mondjuk, rá vagy hangolva a kukkolás paranoiájára, akkor sodor az elbeszélés magával (*Redőny*). Vagy novella? Számmomra ez is kérdés, bármilyen külsődleges esetleg.

CA: Mire érted a külsődlegest?

DP: Hát hogy manapság erősen „műfajtalank” vagyunk, a szöveg számít mindennek. Szóval nem kellene azon tépelődni, hogy novella vagy elbeszélés, de éppen a feszültség kapcsán vívódtam ezen.

CA: Szerintem inkább novellák, nagyjából mind egy nagyobb fordulat felé tendálnak, az ábrázolt csapdahelyzetek kifejezetten alkalmasak erre. A III. ciklusban a szövegek tempója lassúbb, ott már talán picit tágasabb „térben” vannak.

DP: Ezen belül klasszikus novellák, úgy éreztem. Persze ezt is nehéz megfogalmazni, de úgy értem, hogy a történeten nagyobb a hangsúly, mint a nyelven. Bodor előttiék.

CA: Egyetértek. Meg hát nem véletlen, hogy az egyik novellát, az *Elátkozottak* címűt Kontra Csáth Géza emlékének ajánlja.

DP: Az egyik írásban (*Boldog leszek*) a nagytata két gesztenyét helyez a gyermek takarójára. Arra vágytam, hogy több ilyen takaró legyen.

CA: Szerintem az egyik legszebb és legfájdalmasabb darab ebben a kötetben, itt nagyon hitelesen kirajzolódott a szereplők lénye, lelke, sérelmei. Na de neked mit jelent itt a takaró?

DP: Egy olyan gesztus ez a gesztenyetevős, amelyben benne van a szeretet kimondásának lehetetlensége és szelíd lehetősége is. Keveset mond erővel, de itt az erő a teljesség szinonimája.

CA: Ebben a kötetben azonban felülkerekednek a sérelmek...

DP: Mire gondolsz?

CA: A kislány, aki felfedezi az anya viszonyát, és bosszút áll a szerető kisfián (*Elátkozottak*). A fiú, akit apja örökbe adott, elveszíti vagyonát, és csapdát állít a vele együtt iddogáló fiúknak (*Lepkefogó*). Stb.

És közben egy-egy helyütt mégis van, akinek sikerül a felülkerekedett sérelmeken felülkerekedni. Például az idős néninek, akit a városban mindenki csúfol (*Lee Annácska*).

DP: Kemény történetek, megszorogatják az olvasót.

CA: Az utolsó, *Az író csontjai* című történet így kezdődik: „– A misztikus történetek általában valamilyen kifürkészhetetlen, eredendő gonossággal kezdődnek: egy idegen nem virágot szorongat a háta mögött, hanem kórót; a jelenethez elengedhetetlen, hogy a gyanútlanosság vélelme eleve fennálljon; a cselekmény során végig gyanakodnunk kell, tudjunk tehát valamit előre, amit a földbe markoló kéz nem is sejt, mert a mi tudásunk csak akkor válik az ő sejtésévé, amikor már késő, addigra kiderül, hogy a föld a gonosznak a sírjáról származik, amely persze jelöletlen, éppen ezért alkalmas virágföld gyűjtésére. A földből serken egy hosszú szárú, páratlan levélállású szobanövény a főhős kedvére, a gyanútlanosság harsányan zöldül tovább az ablakban, hiszen a napos párkányra helyezte, mígnem egy éjszaka elszabadulnak a növény által feltámasztott démonok, bekebelezik a szunnyadó álmait, és egészen más lesz belőlük másnapra, mint amire gondolni lehetett.”

Ezt én a könyv egy metareflexív pontjaként olvasom, de nem is lenne nagy szükség rá, egyértelműen erre a jellegre hajaz minden novella, arra, hogy – a te szavaiddal – megszorongassák az olvasót. De nem válik néhol ez üressé?

Szorogatássá a szorongatás kedvéért?

DP: Tehát a metareflexív bekezdéseket valamiféle pótléknak vagy ideológiának érzed? Az elliptikusabb szerkezeteket hiányolod olykor?

CA: Nem, egyáltalán nem erre gondolok. Nem kell több elliptikus szerkezet, nyelvtani szinten pl. így is túl sok van belőle, sok hiányos mondat, ahol csak nagy erőlködéssel lehet azonosítani az alanyt, ha két szereplő is van a jelenetben, és E/3-as a narráció. Csak azt akartam ezzel az idézettel kiemelni (hogy ne nekem kelljen összefoglalni, de lám, a rest kétszer fárad), hogy érezhetően van egy ilyen „szándéka” a szövegeknek: kifürkészhetetlennek lenni, sejtetni, játszani az olvasó tudásával, szorongatni „mígnem egy éjszaka elszabadulnak a növény által feltámasztott démonok”. De ezek a démonok nagyon önkényesen szabadulnak fel olykor, ezért érzem úgy, hogy néha gyenge fundamentumokon áll a szöveg, kidolgozatlan a világ, a háttér, amelyből a helyzetek kisarjadnak, a párbeszédnek rendkívül modorosak, „csináltak” tudnak lenni.

DP: Értem. Tehát a démonok felszabadulása mondva van inkább, mint történve, vagy a történetek feszültsége még nem találta meg az igazi for-

máját, a lepkeháló még üres. Talán egy előszoba ez a kötet egy nagyobb forma irányába.

CA: Valahogy így. Mert ebben az előszobában persze szerintem is van sok potenciál. Ahogy a történetekben nagyon sok múlik a bizalmon – azt hiszem, ez egy központi kérdése lehet a novelláknak. A csapdahelyzetek is azért tudnak működni, mert egyik félben volt egy alapvető bizalom a másikkal szemben, aki ezzel visszaél.

DP: Jó kötet ez, lám, mennyit beszélgetünk róla.

CA: Hát, nekem ennél jóval több fenntartásom van vele szemben, szerintem lehetett volna sokkal többet gyurmázni még az érdekes alpanyagot.

DP: Én azt éreztem, hogy a mindennapi gesztusok hamar váltanak különlegesekbe, a mindennapi helyzetek is. Szóval talán több ellenpontra lenne szükség igazi bizalomból, megkérdőjelezhetetlen szeretetből, félelem nélküli simogatásból. Legyen súlya annak, hogy becsaptak, ne csak ráébredése.

CA: Van némi ilyen ellenpont; olyasmiből lenne jó több szerinted, mint például *A faun és a feketerigó*, a *Lee Annácska* és *A kitépelt hús helyére zárlati*, amelyek inkább valamilyen gyöngédségben való feloldódás felszabadító érzésével érkeznek meg?

DP: Vagy a kezdeti jelenetekben, sokszor *in medias res* jön a baj, és elnyomja a hétköznapiakat, melyekből nem is kaptunk sokat, csak közben-közben. „A múltnak most vége” – mondják (*Hó hull a madárra*), de én többet szomjaztam volna belőle, hogy lássam, minek is van vége tkp.

CA: Na igen. És a jövőről már ne is beszéljünk. Vagy a jövő hiányáról. Lehet, hogy ez az egyik tétje ennek a kötetnek, az időbeli–helyzetbeli „beszorultságok” elmondása.

DP: Csak a jelen van, és ez kevés.